

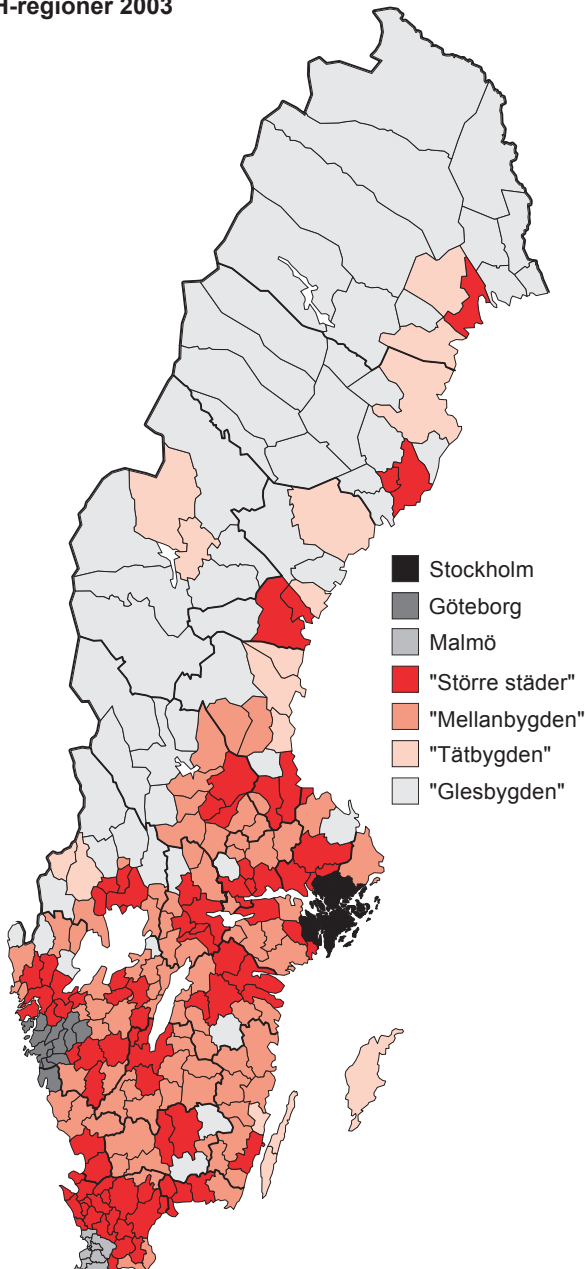
Arbetslivsfakta

Utges av Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Försäkringskassan och Socialstyrelsen

TEMA: STAD OCH LAND

Detta nummer av Arbetslivsfakta speglar de skillnader på arbetsmarknaden som kan konstateras mellan olika regioner när de delas in efter hur tätt befolkade de är. Olika aspekter av arbetslivet redovisas i så kallade H-regioner vilket är en indelning av Sveriges kommuner som görs av Statistiska Centralbyrån (SCB)¹.

H-regioner 2003

Källa: SCB

Arbetslivsfakta 1/2005

- Starkast arbetsmarknad och sundast arbetsliv i Stockholmsregionen
- Landsbygden fortsätter avfolkas
- Strukturella problem i Malmöregionen

Befolkningen i H-regionerna 2003

	Befolkning 16-64 år ¹	Andel (%) utrikes- födda	Andel (%) 55-64 år	Befolknings- utveckling (%) 1994-2003
Stockholm	1 208	22,2	17,9	11,1
Göteborg	571	17,6	17,5	10,1
Malmö	354	21,3	18,0	10,5
"Större städer"	2 061	12,4	19,9	4,3
"Mellanbygden"	933	9,5	22,6	-1,8
"Tätbygden"	309	5,6	22,0	-3,0
"Glesbygden"	312	7,7	23,7	-9,5
Riket	5 750	14,4	19,9	4,6

Källa: SCB 1)1000-tal

Förutsättningarna i arbetslivet skiljer sig markant åt mellan olika regioner. I de tre storstadsregionerna, Stockholm, Göteborg och Malmö, finns en stor koncentration av människor i arbetsför ålder och befolkningen är yngre än i övriga delar av landet. Denna tendens förstärks av att framför allt yngre människor flyttar från mer glesbefolkade regioner till städer, en långsiktig utveckling som beräknas fortsätta även under de närmaste decennierna (Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2003). Ytterligare en betydande skillnad är att andelen utrikes födda är högre i storstadsregionerna än i övriga delar av landet och allra lägst i Glesbygden. Även mellan storstadsregionerna är dock skillnaderna i framförallt sysselsättningsgrad stora.

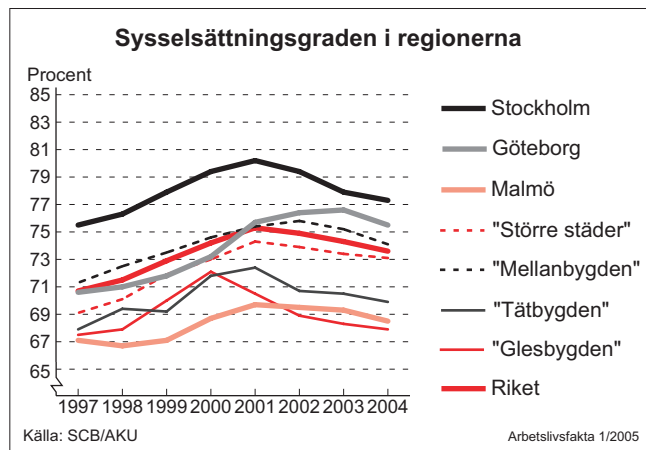
1) För exakt definition på H-regioner hänvisas till SCB:s hemsida, www.scb.se.

I Arbetslivsfakta redovisas aktuell och samlad information om utvecklingen inom arbetslivet. Ytterligare exemplar och tidigare nummer kan beställas från Publikationsservice, Arbetsmiljöverket, Box 1300, 171 25 Solna, tel 08-730 97 00, fax 08-730 98 17. Arbetslivsfakta och OH-bilder kan också hämtas från www.av.se och www.forsakringskassan.se

ARBETSMARKNAD

Arbetsmarknaden skiljer sig påtagligt mellan olika typer av regioner. De folktäta regionerna uppvisar på det hela taget en högre sysselsättning, och även en starkare sysselsättningsutveckling, än mindre tätbebyggda områden, där särskilt stora delar av Glesbygden har en svag arbetsmarknad. Ett undantag är emellertid Malmöregionen, där bland annat demografin, en hög andel invandrare, många högskolestuderande och arbetspendling till Danmark samverkar till en låg sysselsättningsnivå.

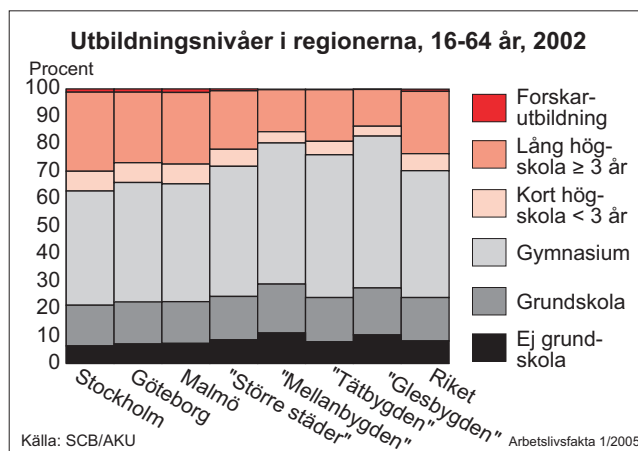
Dessutom drabbades Stockholmsregionen förhållandevis hårt av lågkonjunkturen strax efter millennieskiftet, eftersom den till stor del berörde IT-sektorn och andra tidigare mycket expansiva branscher med stark representation i regionen. Sysselsättningsgraden är dock fortfarande högst i denna region, 77 procent av befolkningen, jämfört med 68 procent i Glesbygden samt i Malmöregionen.

Noterbart är också den relativt goda arbetsmarknaden i Mellanbygden. Denna består av ett flertal mindre befolkningstäta områden, främst i Götaland och östra Svealand. Här finns emellertid större tätorter på ganska nära håll, till skillnad från de flesta kommuner i Norrland och västra Svealand. Detta innebär bättre möjligheter till arbetspendling.

Utvecklingen av regionernas arbetsmarknad sammanhänger bland annat med regionernas näringsgrensfördelning. Till exempel påverkas industritäta regioner i allmänhet i ett tidigt skede av en konjunktursvängning, medan regioner med ett stort inslag av offentlig verksamhet är mindre konjunkturkänsliga. Till de senare hör inte minst Glesbygden och Tätbygden. Många kommuner och landsting har dock för närvarande betydande ekonomiska problem vilket påverkar dessa arbetsmarknader negativt. Industrisektorn varierar påtagligt i storlek mellan olika regioner och är oftast större, relativt sett, i de mer glesbefolkade delarna av landet. Störst är den i Mellanbygden med 26 procent av sysselsättningen, och minst i Stockholmsregionen, med 8 procent av de sysselsatta. Det omvända förhållandet

råder inom företagstjänster och finansiell verksamhet, där motsvarande nivåer är 7 respektive 24 procent.

Det råder påtagliga skillnader mellan olika regioner beträffande utbildningsnivå. Det är i princip de mest tätbefolkade områdena som har den största andelen högutbildade personer, medan utbildningsnivån är allra lägst bland befolkningen i Glesbygden. De eftergymnasialt utbildade är klart överrepresenterade i storstadsregionerna, cirka 35 procent av befolkningen, 16-64 år, och i viss mån också i Större städer. De forskarutbildade återfinns nästan uteslutande i storstadsregionerna och universitetsstäderna.

Utbildningsmeriter väger tungt på dagens arbetsmarknad, och storstadsregionernas arbetsgivare har därför det bästa utgångsläget vid rekrytering av arbetskraft. En annan slutsats av utbildningsnivåns regionala fördelning är att det inte finns någon större utbildningsreserv i de glesare befolkade områdena att ta till när det uppstår arbetskraftsbrist i storstadsregionerna och Större städer.

De regionala obalanserna skapar betydande problem i samhället, inte minst av ekonomisk natur. Risken finns att det uppstår ökade motsättningar mellan olika typer av regioner, varvid exempelvis det kommunala skatteutjämningsystemet på allvar kan sättas i fråga. Den från statsmakterna uttalade ambitionen att bryta utvecklingen mot ökad koncentration av bebyggelse och näringsliv är dock mycket svår att förverkliga, och uppgiften berör bland annat näringslivsstruktur, högskoleutbildning samt transport- och datakommunikation. Ett sätt att främja boende i glesbefolkade regioner är att satsa på ökat stöd till pendling, dubbelboende och distansarbete.

BEHOVSPRÖVADE ERSÄTTNINGAR

Under 2003 fick 4,8 procent av befolkningen 16-64 år ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning. Ungefär lika många män som kvinnor hade ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning i riket och det samma gäller för samtliga H-regioner. I Malmöregionen hade 6,8 procent av befolkningen 16-64 år ekonomiskt bistånd

eller introduktionsersättning. I Mellanbygden hade 4,0 procent av befolkningen 16-64 år ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning. Malmöregionen hade dock den högsta andelen utrikesfödda biståndstagare, där två av tre biståndstagare 16-64 år var födda utomlands och drygt en av tio var flyktingar. I Glesbygden var knappt en av fem biståndstagare 16-64 år utrikesfödd och knappt fem procent var flyktingar. I riket som helhet var knappt varannan biståndstagare 16-64 år utrikesfödd och knappt en av tio var flykting.

Individer 16-64 år med ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning i H-regionerna 2003

	Andel (%) av befolkningen	Därav ¹		
		Svenskfödda	Utrikesfödda	Flyktingar
Stockholm	4,5	42,4	57,6	11,4
Göteborg	6,1	45,9	54,1	8,6
Malmö	6,8	33,7	66,3	10,5
"Större städer"	4,8	53,5	46,5	10,8
"Mellanbygden"	4,0	65,0	35,0	9,7
"Tätbygden"	4,3	77,4	22,6	6,2
"Glesbygden"	4,4	81,5	18,5	4,7
Riket	4,8	52,7	47,3	9,9

Källa: SoS 1) i % av samtliga mottagare

Den genomsnittliga biståndstiden för biståndshushållen var i riket 5,5 månader. För storstadsregionerna låg den genomsnittliga biståndstiden över genomsnittet i riket, med Malmöregionen i topp med 6,6 månader. Tätbygden och Glesbygden låg klart under riksgenomsnittet med 4,2 månader respektive 4,0 månader. Det genomsnittliga beloppet per hushåll var i riket knappt 36 000 kronor. Storstadsregionerna låg över genomsnittet med belopp omkring 40 000 kronor per hushåll. Tätbygden och Glesbygden låg långt under genomsnittet med drygt 23 000 kronor respektive drygt 20 000 kronor per hushåll.

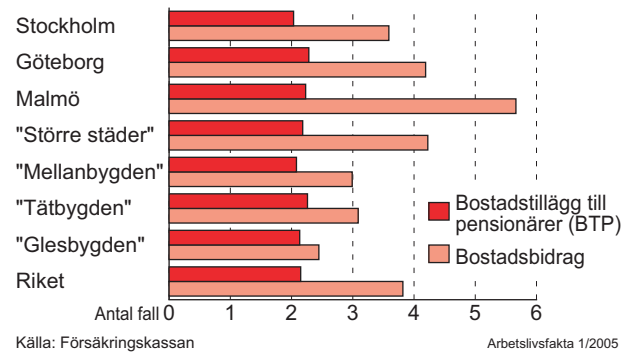
Hushåll 16-64 år med ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning i H-regionerna 2003

H-region 2003	Antal hushåll	Antal biståndsmånader	Genomsnittligt belopp ¹
Stockholm	43 000	5,9	42 000
Göteborg	29 000	5,9	41 000
Malmö	19 000	6,6	44 000
"Större städer"	81 000	5,6	35 000
"Mellanbygden"	31 000	5,0	30 000
"Tätbygden"	12 000	4,2	23 000
"Glesbygden"	11 000	4,0	20 000
Riket	226 000	5,5	36 000

Källa: SoS 1) i kronor

Bostadsbidrag ger ersättning för en del av bostadskostnaden till hushåll med låga inkomster. Bidraget är behovsprövat och beror bland annat på inkomst, hushållsstorlek och bostadskostnad. Den vanligaste bidragstagaren är en ensamstående mamma. Skillnaderna mellan regionerna i antal mottagare av bostadsbidrag är betydande. Generellt är andelen bidragstagare större i städer än på landsbygd, vilket främst bör bero på de högre boendekostnaderna. Skillnaderna mellan de tre storstadsregionerna är emellertid ännu större än mellan storstäder och övriga regioner. Malmö med sin betydligt lägre sysselsättnings- och inkomstnivå än i övriga storstadsregioner särskiljer sig även med en väsentligt högre andel bostadsbidragstagare.

Antal mottagare av bostadsbidrag och BTP per 100 invånare, 16-64 år, december 2003

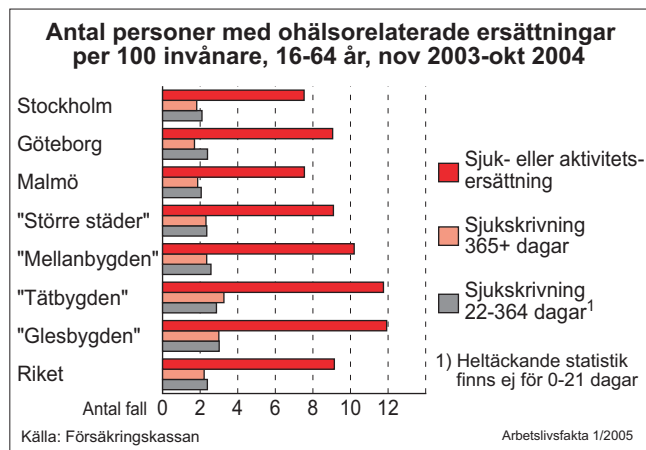

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) ger ersättning för en del av bostadskostnaden för hushåll med ålderspension, sjuk- eller aktivitetsersättning och låga inkomster. Andelen mottagare av BTP bland individer 16-64 år varierar mycket lite mellan olika regioner. Den högre boendekostnaden i storstadsregionerna tycks ta ut effekten av att en mindre andel av befolkningen får sjuk- eller aktivitetsersättning än i de mer glesbefolkade delarna av landet (se nedan).

ARBETSRELATERAD OHÄLSA

Ett flertal faktorer samverkar till att antalet personer som är sjukskrivna eller har sjuk- eller aktivitetsersättning (f.d. förtidspension) är lägst i storstadsregionerna och högst i mer glesbefolkade regioner. Den yngre befolkningen i städerna gör att framför allt sjukersättning och de längsta sjukfallen är mindre vanligt förekommande där. De tydligaste skillnaderna uppstår också bland de längsta fallen, över ett år, medan kortare sjukfall är något mer jämnt fördelade över riket. I samma riktning verkar den högre sysselsättningen i storstadsregionerna då det visat sig att både sjukskrivning och sjukersättning är vanligare i regioner där det är svårt att finna alternativa inkomstkällor. Även de regionala skillnaderna i näringsstruktur bidrar till dessa skillnader i ersättning för arbetsoförmåga. I de mer glesbefolkade delarna av landet arbetar en lägre andel sysselsatta i tjänstemannayrken och fler i industrin eller inom tradi-

tionellt kvinnodominerade yrken, främst inom vård och omsorg. Detta medför en ökad risk i de mest glesbefolkade delarna av landet både för att bli sjukskriven och för att få sjukersättning.

Av antalet anmälda arbetsskador år 2003 bland anställda och egenföretagare, 16-64 år, var knappt 33 000 arbetsolyckor med minst en dags frånvaro och 25 000 var arbetsjukdomar. Det motsvarar 8 anmälda arbetsolyckor och drygt 6 anmälda arbetsjukdomar per 1000 sysselsatta i riket. De regionala skillnaderna är stora beträffande var flest arbetsolyckor respektive arbetsjukdomar anmäls.

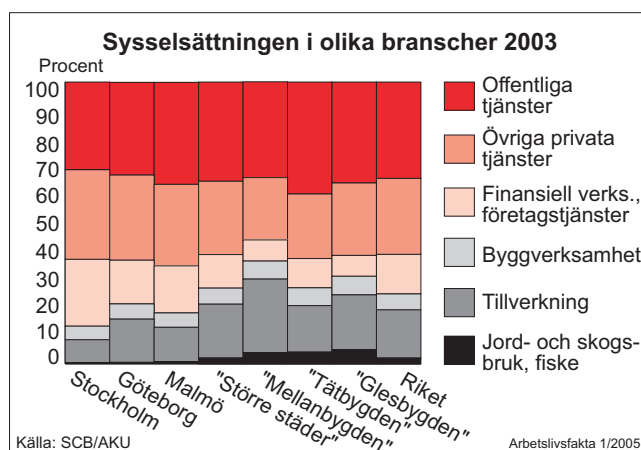
Antal sysselsatta, anmälda arbetsolyckor och -sjukdomar, skillnad (%) regionalt jämfört med riket per kön 2003

H-region	Antal sysselsatta 16-64 år ¹		Arbetsolyckor		Arbetsjukdomar	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀
Riket - Antal fall per 1000 sysselsatta			9,4	6,6	5,1	7,2
Stockholm	484	455	-32	-24	-34	-34
Göteborg	214	197	10	22	7	10
Malmö	123	116	-9	-18	7	6
"Större städer"	738	688	9	6	13	8
"Mellanbygden"	346	306	18	13	8	15
"Tätbygden"	108	101	10	2	20	15
"Glesbygden"	107	101	5	6	0	8

Källa: AV/ISA, SCB/RAMS 1)1000-tal

Av tabellen framgår att Stockholms och delvis Malmö H-region har en betydligt lägre förekomst av anmälda arbetsskador i förhållande till antalet sysselsatta, medan Göteborgsregionen och Mellanbygden ligger mycket högre jämfört med rikssnittet. Anledningen till de stora regionala skillnaderna har främst sitt ursprung i de olika näringsgrensstrukturer som förekommer. Speciellt tydligt märks det i Stockholmsområdet med en stor andel tjänstemän sysselsatta, bland annat i finansiell verksamhet och företagstjänster. Mellanbygden och

Göteborg däremot har en stor andel som arbetar inom tillverkningsindustrin. Det innebär fler arbetsskador i förhållande till antalet sysselsatta än vad som är fallet i riket totalt för respektive kön.

De anmälda arbetsolyckorna är relativt sett vanligast bland de yngsta männen, 16-24 år. Flest fall i förhållande till antal sysselsatta har unga män i Mellanbygden och i Större städer, med drygt 12 fall per 1000 sysselsatta år 2003. Därefter minskar antalet anmälda fall bland männen med åldern. Även bland kvinnorna har de yngsta höga olycksfallsrisker, men risken sjunker i åldern 25-54 år, för att därefter öka och vara högst i den äldsta åldersgruppen, 55-64 år. Glesbygden utgör ett undantag mot övriga regioner. Där har både män och kvinnor i åldern 25-54 år den högsta olycksfallsfrekvensen.

I Glesbygden anmäls bara något fler arbetsolyckor och arbetsjukdomar per sysselsatt jämfört med rikssnittet. I undersökningarna om arbetsorsakade besvär 2003-2004 framkommer det däremot att högst andel med fysiska eller andra besvär av arbetet anser sig kvinnorna i Glesbygden ha haft (35%) under de senaste 12 månaderna från intervjutillfället. Även kvinnorna i Göteborg uppger stor andel arbetsorsakade besvär. Bland männen är mönstret lite annorlunda. Högst andel fysiska eller andra arbetsorsakade besvär uppger männen i Tätbygden (28%) och Glesbygden (27%). Lägst andel med arbetsorsakade besvär uppger båda könen i Stockholmsregionen, 29 respektive 21 procent bland de sysselsatta kvinnorna och männen.

ARBETSLIVSFAKTA

Redaktör för detta nummer: Lotta Lundholm

För ytterligare information kontakta:

Arbetsmarknadsstyrelsen

Hans Tydén, tel 08-586 060 64

Arbetsmiljöverket

Lotta Lundholm, tel 08-730 95 77

Försäkringskassan

Jon Dutrieux, tel 08-786 98 28

Socialstyrelsen

Martin Ahlin, tel 08-555 531 90

ISSN-1400-9439